

na principu dominacije. Temelj građanskih prava i sloboda izvodi se iz principa ovladavanja ljudima i prirodom, posredstvom »volje za moć«. Volja za moć je konstituens stare paradigme, u odnosu na kojeg treba promišljati društvo informacija kao društvo slobodnog komuniciranja i bazične demokracije. Struktura postojećeg stanja je difuzna. Difuznost se ogleda kroz koegzistenciju »starog« (po određenju prošlog) i »novog« (utopijskog nadolazećeg). Ovo je stanje koje proizvodi »radikalne potrebe« i »enormnu svijest« (A. Heller) čiji su nosioci novi socijalni pokreti. Njihova je bitna odrednica opća usmjerenost protiv volje za moć. Međutim, i njihova pozicija reflektira opću difuznost kao ambivalenciju autoritarnog i emancipacijskog potencijala.

Čitalac će svakako ostati zadivljen dubinom autorovog promišljanja i poznavanja problematike kojom se bavi. Teško se može uputiti zamjerka njegovom teorijskom i logičkom izvođenju. Također fascinira način na koji autor uspjeva povezati različita područja, koja bi obimnošću svoga sadržaja mogla biti predmetom mnogih studija. Linija kritike stoga se može kretati jedino u okviru subjektivnog dojma, prema kojem je autor, naglašavajući kompleksnost društvene stvarnosti, izgubio ponešto od njene životnosti. No i pored toga, ovim se radom otvaraju mnoga relevantna pitanja i formira jedan, po mnogo čemu, osobiti pristup, koji pred sociologiju masovnih komunikacija postavlja zahtjev da svoju problematiku sagleda i osmisli iz još jednog ugla.

Aleksandra Krajnović

J. G. Ogbu:

PEDAGOŠKA ANTROPOLOGIJA,

Školske novine, Zagreb, 1989.

Knjiga J. G. Ogbua prikazuje nam jednu relativno mladu granu antropologije, jače razvijeniju u zadnjih 20 godina. Knjiga je podijeljena u nekoliko poglavlja: povijesni pregled; ciljevi, metode i analitičke odrednice; područja istraživanja; tendencije razvoja. U ovom radu polazi se od shvaćanja obrazovanja kao predmeta fundamentalnih istraživanja.

Pregled teksta J. Ogbua usmjeren je na promatranje obrazovnog procesa kao instrumenta kulturne transmisije u jednostavnim društvima, među migrantima, nacionalnim manjinama i marginaliziranim stanovništvom SAD (Indijana, Portorikanci, crno stanovništvo) i ispitivanju kulture škola i razreda, te da se još uvijek malo zna o ulozi škole u kulturnoj promjeni, posebno u složenim društvima. Antropolozi obrazovanja, prema J. G. Ogbu, nastoje prikupiti i generirati nove spoznaje o obrazovanju, ne samo zbog unapređenja teorijskog osmišljavanja obrazovnog fenomena nego i zbog unapređenja same obrazovne prakse. Ona ima zadatak osigurati točnu i iscrpnu deskripciju nekog obrazovnog događaja ili situacije preko direktnog promatranja i stvarnog razumijevanja ispitanikovog načina mišljenja. Svrha deskripcije je da osigura podatke za analizu, koja mora rezultirati razumijevanjem specifičnih problema u vezi s mišljenjem, jezikom i komunikacijom, ulogama i identitetima, odnosom škole i zajednice i sl.

Čije kulturne obrasce transmitira škola, na koju populaciju, i u kakvom su odnosu ti obrasci s drugim kulturama koje nisu transmittirane pomoću formalnog obrazovanja? Škola postaje središte kulturnog otuđenja. Klasne osnove zapadnih društava dozvoljavaju veći utjecaj moćnih grupa na formalno obrazovanje, škola ostaje instrument kulturne transmisije, ali ostaje i faktor očuvanja klasne specifikacije i kulturnog diskontinuiteta, u odnosu na potrebe društva u cjelini i u odnosu na učenike subordiniranih grupa. U polietničkim zemljama se formalno obrazovanje javlja kao instrument akulturacije ili asimilacije. Akulturacijom se omogućava da pripadnici jedne kulturne skupine prihvate karakteristike druge kulturne skupine s kojom dolaze u dodir i to se događa najčešće kao rezultat masovnih imigracijskih pomaka. Cilj asimilacijske politike pro-

vedene kroz formalno obrazovanje uvijek je stvaranje *jedinstvene nacionalne svijesti* unutar višenacionalne Zajednice, obično stvorene po mjeri vodeće etničke grupe, a uz negiranje identiteta etničke grupe koja je nisko u društvenoj ljestvici. Kultura i pojedinac samo su dijelom uvjetovani sustavi, što bi značilo da između njih postoji stanoviti stupanj slobode osnovan na mogućnosti izbora. Što više kulturnih mogućnosti i alternativa pojedinac poznaje, to je veći opseg njegovih potencijalnih izbora, a time i veća individualna sloboda u procesu stvaranja samoidentiteta u odnosu na ostale članove kulturne Zajednice. Zato škola mora riješiti konflikt između zahtjeva koje zajednica pred nju stavlja, radi očuvanja osobnog kulturnog kontinuiteta i potrebe pojedinca za primjenjivim i ekspanzivnim učenjem.

Već sam prije navela, da J. G. Ogbu navodi primjere nacionalnih manjina u SAD-u (Indijanaca, Portorikanaca itd.), kao primjere akulturacije i asimilacije. Ti se primjeri uglavnom negativno odražavaju na svijesti pripadnika tih manjina, jer dolaze iz sasvim različitih kultura u odnosu na zapadne tradicije. To se odražava najviše kroz proces obrazovanja i rezultira slabim uspjehom u konačnim rezultatima obrazovanja. Različitosti kultura su osnovni uzroci tim neuspjesima, jer su pripadnici manjina pod jakim utjecajem svojih kultura, a s druge strane ne postoji dovoljan interes (nastavnika) da se približe tim kulturama i da na taj način približe obrazovanje manjinama. Nama je relativno dalek problem manjina u SAD-u i može poslužiti kao primjer nerazumijevanja velikih zemalja (velikih po veličini i broju dominantnog stanovništva) spram manjina koje žive u dotičnoj zemlji. Ali kao primjer za našu sredinu može poslužiti položaj naših »iseljenika«, odnosno radnika na privremenom radu u inozemstvu. To također predstavlja primjer za ne-

razumijevanje dominantnog stanovništva u odnosu na manjine. Međutim, treba naglasiti da se ovo ne može uzeti u apsolutnom smislu jer uvijek postoje odstupanja. No, htjela sam zapravo reći, da npr. druga generacija naših iseljenika, dakle djeca roditelja koji su došli na rad, imaju također poteškoća u privikavanju na novu sredinu. Mnoga od njih, ukoliko nisu rođena tamo ili nisu išla u vrtiće itd., ne poznaju dovoljno dobro jezik, što im otežava komunikaciju i uzrokuje boravak u specijalnim školama. To nije odraz njihove smanjene inteligencije, već nepoznavanja jezika. Dolazi i do situacije da su djeca podijeljena između dviju kultura, dominantne zemlje i kulture koju njeguju kod kuće, i u tom slučaju djeca imaju poteškoća u privikavanju. No, veće probleme imaju njihovi roditelji koji boravak u drugoj zemlji shvaćaju kao nužno zlo, jer se nadaju da neće provesti čitav život u stranoj zemlji. Tako ne žele dobro naučiti strani jezik, uglavnom nemaju dovoljno »stranih« prijatelja, zadržavaju se u krugu obitelji. Sve to također utječe na njihovu djecu koja pod utjecajem takve sredine imaju i očekivane probleme u obrazovanju. No, opet naglašavam da se sve ovo ne može uzeti u apsolutnom pogledu, jer naravno uvijek ima odstupanja. Obrazovanje zemlje u koju dolaze imigranti, nije prilagođeno manjinama, jer se očekuje što akulturacija, što asimilacija manjina. Potrebno je podučiti nastavnike da se, ukoliko postoje problemi privikavanja, pokušaju približiti kulturi manjina u svrhu razumijevanja djece i da im se na taj način pomogne. Ne treba ih u počecima njihovog obrazovanja staviti u specijalne škole (iako je to s dobrim namjerama u svrhu učenja jezika i dominantne kulture), što u svijesti djece sigurno ostavlja tragove u daljnjem obrazovanju.

Ana Krois